

GEIGARRIA:GURE ALDIKO FILOSOFIA ESPAÑA

XIX-XX gizaldiak onak izan dira folosofi-arloan. Iru gai daukaz:Gogo-bizitza Balmes'ek,dana-bardintasuna edo "errelatibismoa" Ortega y Gasset'ek eta mugako metafisika Leonardo Polo'k.

XIX GIZALDIA

JAIME BALMES(1810-1848) da onena.Bere aldian poztasuna ta sena falta dirala diño.

Sena filosofiaren iturria da:Aurreko gauzak diran lez artu bear dira eta or Buru-Argi-zaleen eta Idei-zaleen aurka doa.Izpilluagaz jazoten dana dala diño filosofian jaso dana:Izpillua ondo ba-dago irudiak ondo agertzen dauz baiña apurtzen edo okertzen ba'da, irudiak be oker agertzen dira. Orrelan adimenak be.

JULIAN SAENZ DEL RIO(1814-1869)

Krause alemana eta panteista edo "gauza guztiak Jainkoagan" diñoana da gidari.

Kristiñaua da, baiña ez dogmatikua, esantziala baiño. Barruko kristiñautza nai dau, ez liturjiakoa.

Gizartean bitarteko erakundeak indartu bear dirala diño esaterako sendia, lanbideak, eskolak, alkar-teak.Orren gaiñetik gizadia maitatu eta gorago Jainkoa.

GINER DE LOS RIOS (1839-1915)

Au be krausista da eta Saenz del Rio'ren jarraitzaille Bere filosofian eskubide-arloa da nagusi.

"Institución de libre eneseñanza" sortu eban 1876n. urtean:ikasleak azterketarik ez egitekotan eta erlejiñoa aske ikasi dagiela.1936n. urtean kendu eben.

Lagun asko ta onak izan ebazan, arerioak be bai.

...

XX GIZALDIAREN LENENGO ERDIA

98' ko taldearen inguruan larritasuna nabarmentzen da. Iru jakitun aitaturko doguz Unamuno,D'Ors eta Ortega.

UNAMUNO (1864-1936)

Kierkegaard aurkitu eban, orduan oraindiño oso gitxi ezagutua eta onen ikuntza,danes, ikasi eban berau irakurteko ta ulertzeko:Biak ziran barruko erlejiñoaz ardura-tuak, biak kristinautza eratuan edo laterri-zalearen are-ríoak eta biak eben elburu erria itzartzea. Buru-bidea edo lojika eta biotz-bidea edo kardiaka bereizten dabez ondo."Ni betiko biziko naz, ori biotzak diñostalako, naiz-ta buruak argi ikusi ez."Biak bizi dira "agonia"n, burru-kana, sartuta.

Unamuno'ren euskaltasuna batzuk zalantzan jarten dabe, baiña berak argi esan eban Salamanka'n, Milan Astray eta Franco'ren andrearen aurrean, bera euskalduna zala, baiña Bilbao'n Aldundiak iragarri eban Institutoko euskerearen katedra'ra aurkeztu zan Azkue'gaz eta beste batzukaz batera eta galdu egin eban. Orrek itzi eban

suminduta eta arrezkero euskerea maite dau, idatzi be bai zerbait, baiña etxe-bizitzarako izkuntza dala diño eta ille-ta ospetsu bat egin bear jakola.

EUGENIO D'ORS(1882-1954)

Pentsalari askea da, ez Unamuno'ren eta Ortega'ren bidekoa.

Eragin katalandarra ezarri eutson filosofiari:Noucen-trismo.

Gai asko eta batu-eziñak aztertu ebazan

Seny edo euskeraz "sena" esango geunkena goratzen dau,zentzuna.

ORTEGA Y GASSET (1883-1955)

Europa'ko filosofiak ondo ikasi ebazan eta Marbur-go'ko eskolan egoan Kant-zale barrien bidea artu eban.

Idei-zaleen aurka agertzen da: "Ni eta nire ingurua" artu bear dira kontuan.

Gauzak artzeko bakoitxak bere ikuspegia daukala diño,"perspectivismo" da ori.

Gizaki gertatuak eta erritarren moltzoa edo masa bereizten dauz, eta aukeratuen alde dago "Reveliòn de las masas" (1929) aitzu barik. Idei barriak daukezenak gitxi dira, baiña gaur "masak" datoz eta or ez dago baliorik-eza baiño.

...

XX GIZALDIAREN II ERDIA

Ortega'k sortu eban Madrid'eko Eskolea eta emen daukaguz Garcia Morente, Zubiri, Gaos, Maria Zambrano, Ferrater Mora, Cruz Hernandez, Lopez Aranguren...

Akinotarraren jarraitzaille barriak be or dagoz.

XABIER ZUBIRI (1898-1983)

Aurreko gauzak bear diran lez artzen ez dau jakin filo-sofiak eta zertasuna, esenzia, ondo ulertu bear da.

Adimenak zomau egiten dau eta zentzunak be ulertu. Biak ulertzen dabe.

MARIA ZAMBRANO (1904-1991)

Gauzak olerkaria ren antzera ulertu bear dira, sinpatia-gaz.

JULIAN MARIAS (1914)

Bakoitxak dauko bere ingurua eta "circunstancia".

Bizitza bizi izatea da eta giro baten bizi gara, etorkizu-nari begira.

Gai asko ta sakonak aztertzen dauz.

LEONARDO POLO (1926)

Balmes dau asierea ta oiñarria.

Gauzak pentsabidea baiño arago dagoz.

Giza-arloan gauza bi dagoz argi:Askatasuna ta doia.

Personalisten giroan dago.

Olazar'tar Martin'ek.